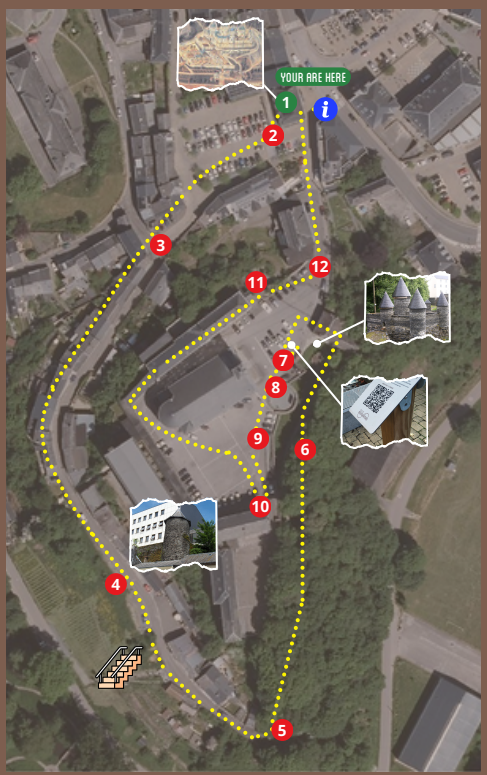
Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

De kaart van Arenberg

De kaart van de "Terre et Prévostée de Neufchâteau avec ses despendences" (Land en provoostschap van Neufchâteau met zijn afhankelijkheden) werd in 1609 geschilderd op initiatief van Karel van Arenberg, medeheer van Neufchâteau.

Het origineel van deze olieverf op doek van 3,7 m bij 2,10 m bevindt zich in het Rijksarchief te Aarlen.

Sinds 1444 en na de opvolging van Jacob van der Marck bezat de familie van Arenberg de helft van het grondgebied van Neufchâteau. De andere helft was eigendom van de graven van Rochefort (de familie Löwenstein voor 1/3 en Stolberg voor 1/6). Deze kaart was in 1919 nog steeds in het bezit van de familie van Arenberg.

Een familie van Duitse oorsprong waarvan een hele reeks bezittingen en archieven na de eerste wereldoorlog door de Belgische Staat in beslag zullen worden genomen.

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

De kaart van Arenberg

Deze kaart is een kostbaar en schilderachtig getuigenis van de administratieve, parochiale en economische geschiedenis van de streek.

De auteur heeft niet alleen de omtrekken getekend en de samenstellende elementen geëvoceerd, maar heeft zich ook als etnoloog geïmproviseerd door de scènes van het dagelijkse leven te vermenigvuldigen.

De oorsprong van deze kaart

Aan het einde van de 16e en het begin van de 17e eeuw gaf Karel van Croÿ, zwager van Karel van Arenberg, opdracht zijn eigendommen te tekenen en te schilderen (bekend als de Croÿ-albums). Wilde Karel van Arenberg hetzelfde doen om de salons van het kasteel van Enghien, residentie verworven in 1607, te versieren?

Een soortgelijke kaart werd opgesteld voor het grondgebied van Mirwart dat hij eveneens in onverdeelde eigendom bezat. Er bestaat nog een andere theorie.
Gezien de uitgaven voor de verwerving van de heerlijkheid en het kasteel van Edingen, wilde Karel van Arenberg, Neufchâteau en Mirwart verkopen. Beide afgelegen gronden waarvan de onverdeelde eigendom soms onoverkomelijke problemen veroorzaakte. De verkoop had de schatkist kunnen aanvullen maar zal niet doorgaan.

Verwezenlijking van de kaart

Alhoewel het schilderij een vrij getrouwe weergave is van de werkelijkheid tot in de details (de schilder kwan ter plaaste, maakte schetsen en schilderde de kaart vervolgens in zijn atelier), heeft het bepaalde zwakke punten :

- **De kardinale punten zijn tegenovergesteld :** In de omlijsting staan ze goed aangegeven : Septentrio (Noord), Meridies (Zuid), Occidens (West) en Oriens (Oost). De dorpen zijn echter verkeerd gerangschikt : diegene van boven behoren onder en vice versa diegene van links behoren rechts en vice versa.

- **De schaal ontbreekt :** Bepaalde gebouwen zijn extra groot teneinde de autoriteiten en de bevoorrechten te behagen

- **De schilder heeft de afstanden moeten verkleinen,** de paden moeten verkorten om de hele aarde op de kaart te krijgen

- **Rechtsonder bevinden zich lokaliteiten die niet tot het Grondgebied van Neufchâteau** behoren maar op onverdeelde wijze tot Karel van Arenberg : Neuvraumont, Rossart en het huidige Bertrix met zijn drie districten.

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

Kastelen

Het eerste dat op deze kaart opvalt is het kasteel, in het centrum. Extra groot aangeduid toont het de kracht van de plaatselijke heer. Het gaat hier om de plaats van de macht.

Het "neuf château" (nieuw kasteel) werd in de tweede helft van de 12e eeuw gebouwd.
De naam Neufchâteau wordt voor het eerst vermeld in een akte van 1199 waarin Thierry van Mellier aan de abdij van St-Hubert een lijfrente van twee mud rogge en tarwemeel geeft uit zijn molen voor het kasteel van Neuf Château.

In die tijd bestond het hoofdzakelijk uit een toren en gebouwen, omgeven door muren en werd geleidelijk uitgebreid tot wat op de kaart te zien valt. Het werd in het midden van 17e eeuw grotendeels verwoest, waarschijnlijk in 1641. Deze periode stemt overeen met de Dertigjarige Oorlog en de doortocht van troepen. In 1656 wordt het op een tekening weergegeven als een "kasteel van verwoesting" (*Castrum Desolationis*).

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

Kastelen

Nauwer bekeken, ziet u twee andere kastelen (in ruïnes) : in Mellier : helemaal bovenaan

Na het centrum van een Karolingisch1 domein te zijn geweest, wordt Mellier de bakermat van de heren van Mellier en Neufchâteau.

De eerste bekende heer is Hugo van Mellier die het landgoed exclusief van zijn vader Lodewijk I of Lodewijk II van Chiny kreeg. Het kasteel stond op het voorgebergte achter de huidige kerk.

Links van het kasteel de “vieu chesteaux” – ruine (oud kasteel - ruïne)

Het "vieux château" (oud kasteel) gelegen tussen Neufchâteau en Longlier kijkt uit vanaf een hoogte van 20 meter over de lus van de rivier. Het weinig bekende kasteel werd waarschijnlijk in de 11e eeuw gebouwd door de heer van Mellier om de priorij van Longlier te beschermen die zich bevond op een terrein dat in 1064 door genoemde heer aan de abdij van Florennes was geschonken.

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

Kerken en andere religieuze symbolen

Op het ogenblik van de kaart delen twee parochies het grondgebied : **Léglise en Longlier.**

Vier andere kerken zijn vertegenwoordigd : Hamipré (halfparochiale kerk), Les Fossés, Mellier (de voormalige kasteelkapel die in de 19e eeuw werd omgebouwd en vervolgens vervangen door de huidige kerk) en Neufchâteau (gelegen op de plaats van het huidige gemeentehuis, werd de in 1542 gebouwde kapel Saint-Michel in 1802 de parochie- en decanale kerk.
De huidige kerk verving haar in 1844).

Longlier : Naast de kerk bevindt zich een priorij, eigendom van de abdij van Florennes na een schenking van de heer van Mellier in 1064.

Twee of drie monniken hebben er hun verblijfplaats en zorgen ervoor dat de rechten van de moederabdij worden geëerbiedigd en dat de belangrijke inkomsten (met name een deel van de parochietienden) worden geïnd. De monniken hielden ook vee en baatten een leisteengroeve uit, op een plaats die "la Chaurnô" werd genoemd.

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

Kerken

Hamipré. De kerk is semi-parochiaal maar van groot belang.

Reeds in 1304 werd deze vermeld in een legaat van Bertand van Mellier en op de kaart van 1609 zien we dat de begraafplaatsen van « feue Princes comtes d'Arenberghe et de la Marck » (wijlen de prinsen graven van Arenberghe en van der Marck) er worden vermeld.

In de huidige kerk bevindt zich een grote grafsteen, waarschijnlijk van Marie van Looz, weduwe van Everard van der Marck, die in 1410 overleed.

Provoosten (officieren die de landsheren vertegenwoordigen) hebben de traditie voortgezet in Hamipré begraven te worden.

Drie van hun grafstenen staan tegen de muur van de kerk op de oude begraafplaats.

Hospital. Naast de kerk staat een gebouw dat een "hospital" (ziekenhuis) wordt genoemd.

Dit was een gebouw dat beheerd werd door een ziekenhuispriester aangesteld door de heren. Deze gaf school, droeg de mis op en ontving de armen en pelgrims door hen onderdak en voedsel te geven. In 1663 vervingen de Récollets de ziekenhuispriester. Tijdens de twee grote markten vindt een bedevaart naar Notre Dame d'Hamipré, waarvan het miraculeuze beeld in een boom zou zijn gevonden, plaats. Mensen komen van heinde en verre.

De kerk ligt op een van de pelgrimsroutes naar Santiago de Compostela. Deze is eveneens een toevluchtsoord voor rust.
Van het Mariabeeld wordt gezegd dat het de macht heeft doodgeboren kinderen net lang genoeg te laten "herrijzen" om hen te dopen en hen zo in staat te stellen het voorgeborchte te verlaten en naar de hemel te gaan.

De kerk is ook een centrum van gerechtelijke bedevaart. Veroordeelden, zoals de twee vrouwen die hun priester in Aarlen hadden geslagen, moesten daarheen als openbare genoegdoening.

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

Molens

Op de kaart bevinden zich verschillende molens :

De gemeenschappelijke molen (rechts van het kasteel) en zijn vijver. Dit is de molen genoemd in de akte van 1199 waarin de naam van Neufchâteau voor het eerst wordt vermeld. De molen werd gebouwd en onderhouden door de heren. De inwoners waren verplicht er hun graan te malen tegen een “belasting”.

In de buurt van de "vieux château" (oud kasteel) bevindt zich een andere vestiging : het gaat om de eerste gemeenschappelijke molen (verbonden met het kasteel) die in die tijd werd omgevormd tot een gemeenschappelijke maalderij, een werkplaats waar wol werd ontvet en vervilt door de draden aan te spannen om de stof meer soepelheid, volume en zachtheid te geven.
De banale molen van Mellier, vlakbij de kasteelruïne.

Andere molens zijn vertegenwoordigd in Bertrix, Fineuse, Gomchy, Lahérie, Neufchâteau en Straimont. Die in Neufchâteau is waarschijnlijk een tanmolen, die de leerlooierijen voedt. De andere mogen malen in ruil voor een belasting die aan de heren wordt betaald. Sommige waren ook zagerijen (molin et soierie – scierie – de Fineuse et de Gomchy).

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

Economie

De veemarkten van Hamipré en Neufchâteau zijn befaamd. De heren verleenden gunsten aan deze markten, met name belastingverlagingen of belastingvrijstellingen (vandaar de naam "franche-foire") (eerlijke-markt)). Ze werden verschillende keren per jaar gehouden.

Naast vee (schapen, varkens, runderen, paarden) kwamen vele handelaars hun waren aanbieden: draperieën, snuisterijen, meer "exotische" producten uit Duitsland, Champagne, ... Circus- en andere rondreizende artiesten werden regelmatig op deze kermissen gesignaleerd.

§De markten werden wekelijks gehouden in de markthal binnen de stadsmuren, naast de kapel.

Vandaag wordt de ruimte ingenomen door de gebouwen van het Koninklijk Atheneum, het schoolplein en een deel van de weg die er langs loopt.

Landbouw

Weinig zichtbaar op de kaart afgezien van de aanwezigheid van dieren in de buurt van de markten, wordt de landbouw voorgesteld door twee boeren die een veld bewerken met een ploeg getrokken door twee paarden in een rij (rechts van de markt van Neufchâteau).

In Morival zijn de twee gebouwen boerderijen, het ene eigendom van de Hertogen van Arenberg, het andere van de Graven van Rochefort (censes des Seigneurs).

Patrimoine

NEUFCHÂTEAU EN ZIJN GEVONDEN KASTEEL

1

Jacht- en visrechten

De heren hebben het recht van van hoge, gemiddelde en lage rechtspraak (tegenwoordig zouden wij zeggen dat zij vrederecheter, Correctionele Rechtbank en Assisenrechter zijn).
Deze macht wordt vertegenwoorrdigd door de galg en de twee wielen die zich op de heuvel van Justitie bevinden (tussen Neufchâteau en Longlier).

Jacht- en visrechten :
Vissen en jagen op het grondgebied van Neufchâteau zijn voorbehouden aan de landsheren. Deze rechten zijn op de kaart op twee plaatsen aangegeven:

De reigerij (heronneri) in het bos van Ospôt (boven het kasteel).
Hier worden reigers gekweekt, beroemd om hun veren en niet om hun vlees. De veren sierden de hoeden en kostuums van de dames van het hof van de heer.

Op de oever van de beek die naar Straimont leidt, staat te lezen "rivière où se trouvent des perles" (rivier waar parels worden gevonden). In de rivierbedding bevonden zich parelmosselen die parels produceerden, vergelijkbaar met oesters.

De vruchten van de vangst waren gereserveerd voor de heren. Intensievere visserij in de 19e eeuw en toenemende vervuiling van de rivieren hebben de mosselen doen verdwijnen. De laatste jaren is een kleine vispopulatie teruggekeerd naar onze regio, wat een voorbode is van een betere waterkwaliteit.

Tenslotte kan men in verschillende dorpen (Habaru, Léglise, Montplainchamps, Wittimont) belangrijkere gebouwen zien. Dit waren de residenties van de leenmannen en andere leden van de plaatselijke adel.

De daken van deze gebouwen, zoals die van het kasteel, de kerken en de markthal, zijn in blauw aangegeven. Dit wijst erop dat zij met leisteen bedekt zijn, in tegenstelling tot de overgrote meerderheid van andere gebouwen die met riet bedekt zijn.